

تأثیر رهبری هوشمند و ساختار سازمانی بر گرایش های حسابداری مدیریت با تأکید بر نقش میانجی فناوری اطلاعات

علی مجلسی^۱

ذبیح اله خانی^۲

فریبرز عوض زاده^۳

علی پیرزاد^۴

تاریخ پذیرش: ۹۹/۰۱/۱۷

تاریخ دریافت: ۹۸/۱۱/۲۲

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر رهبری هوشمند و ساختار سازمانی بر گرایش های حسابداری مدیریت با تأکید بر نقش میانجی فناوری اطلاعات انجام شده است. روش تحقیق، توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری شامل کلیه مدیران سطوح عالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در سال ۱۳۹۷ به تعداد ۵۰۰ نفر می باشد که با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای تعداد ۲۲۰ نفر به عنوان نمونه آماری بر اساس فرمول کوکران جهت مطالعه انتخاب شدند. برای گردآوری داده های پژوهش از پرسشنامه های رهبری هوشمند، ساختار سازمانی، گرایش های حسابداری مدیریت و فناوری اطلاعات استفاده شد. روایی محتوای پرسشنامه از طریق شاخص های تحلیل عاملی تاییدی، شاخص پایایی های ترکیبی (CR) و شاخص میانگین واریانس استخراج شده مورد تایید قرار گرفت، پایایی پرسشنامه نیز بر اساس ضریب آلفای کرونباخ مورد تایید قرار گرفت. داده های تحقیق پس از جمع آوری با استفاده از نرم افزارهای آماری Lisrel و SPSS تحلیل شدند. نتایج نشان داد که رهبری هوشمند به صورت مستقیم و با نقش میانجی فناوری اطلاعات بر گرایش های حسابداری مدیریت تأثیر مثبت و معنی داری دارد. همچنین مشخص شد که ساختار سازمانی به صورت مستقیم و با نقش میانجی فناوری اطلاعات بر گرایش های حسابداری مدیریت تأثیر مثبت و معنی داری دارد. در نتیجه برای توسعه گرایش های حسابداری مدیریت می توان به رهبری هوشمند، ساختار سازمانی و فناوری اطلاعات توجه نمود.

واژه های کلیدی: رهبری هوشمند، ساختار سازمانی، فناوری اطلاعات، گرایش های حسابداری مدیریت.

۱- دانشجوی دکتری حسابداری، واحد یاسوج، دانشگاه آزاد اسلامی، یاسوج، ایران.

۲- استادیار، گروه حسابداری، واحد فسا، دانشگاه آزاد اسلامی، فسا، ایران (نویسنده مسئول). khanifinance@gmail.com

۳- استادیار، گروه حسابداری، واحد گچساران، دانشگاه آزاد اسلامی، گچساران، ایران.

۴- استادیار، گروه حسابداری، واحد یاسوج، دانشگاه آزاد اسلامی، یاسوج، ایران.

۱- مقدمه

در سال های گذشته، پیشرفت فناوری و افزایش رقابت، واحدهای تجاری را با خطر و عدم اطمینان مضاعف در محیط اقتصادی مواجه کرده است (مات و اسمیت^۱، ۲۰۱۴). بر این اساس برای مقابله با خطر و عدم اطمینان های موجود، اهمیت به کار گیری ابزارهای نوین حسابداری مدیریت به طور مستمر رو به افزایش بوده است. دلیل این پدیده، شدت گرفتن رقابت در محیط اقتصادی داخل و خارج از کشورها، کاهش حاشیه سود، افزایش قیمت نهاده ها و انرژی، بحران های اقتصادی و... است (کاشانی پور و همکاران، ۱۳۹۷). در دنیای رقابتی و پیچیده کنونی داشتن اطلاعات مالی، حسابداری و مسلط بودن به دانش مدیریت و آشنایی با تکنیک های تصمیم گیری، امری لازم و ضروری است و موفقیت هر سازمان در گرو شناخت مشکلات و پاسخ به آن ها است (نیکبخت و دیانتی دیلم، ۱۳۹۳). در واقع بسیاری از شرکت ها به منظور ادامه بقاء در بازارهای رقابتی، ناگزیرند با استفاده از ابزارهای نوین حسابداری مدیریت در بهبود مستمر کیفیت محصولات و خدمات، کنترل و ارزیابی عملکرد و کاهش بهای تمام شده محصولات خود تلاش کنند (خدای پور و طالبی، ۱۳۸۹). بررسی های انجام شده در زمینه دلایل موفقیت سازمان های بزرگ و کوچک اهمیت وجود یک سیستم حسابداری مدیریت مناسب را برای تحقق اهداف سازمانی نشان می دهد، این سیستم ها با تهیه اطلاعات مورد نیاز، مدیران را در تولید محصولات با قیمت پایین و با کیفیت بالا، تحویل به موقع، نوآوری مطابق با شرایط روز یاری می رساند (حجازی و فتوحی، ۱۳۹۱).

مطالعات نشان می دهد که نظام آموزشی و پژوهشی دانشگاه ها (برور^۲ و همکاران، ۲۰۰۸)، مدیریت و رهبری سازمان، فرهنگ سازمانی (گنزی و استریک^۳، ۲۰۱۵)، ساختار سازمانی^۱ (مات و اسمیت، ۲۰۱۴)، ساختار سازمانی مبتنی بر دی ان ای سازمانی، فناوری و تکنولوژی های عملیاتی (آزودین و منصور^۴، ۲۰۱۷)، فناوری اطلاعات^۲ (تایپایلینماکی و الکاهیمو^۵، ۲۰۱۳)، تغییرات سازمانی، برون سپاری،

الزامات کسب و کار (اسمیت^۶ و همکاران، ۲۰۰۵)، یادگیری سازمانی (چو^۷، ۲۰۰۴)، بر گرایش به حسابداری مدیریت موثر می باشند.

بهره گیری شرکت ها در بازارهای رقابتی از حسابداری مدیریت ضروری است، چون در سیستم های پیچیده، مدیر چاره ای جز پیروی از راهنمایی های سیستم حسابداری مدیریت ندارد و باید با گرایش به حسابداری مدیریت، مسائل مربوط به تصمیم گیری را حل نماید (دیاب^۸، ۲۰۱۹). اما نکته حائز اهمیت آن است که عملکرد شرکت ها و بنگاه های اقتصادی تحت تاثیر بسیاری از عوامل قرار می گیرند، که هر یک از این عوامل می تواند روی میزان بهره وری شرکت تاثیر گذار باشد، مدیران شرکت ها باید با شناخت دقیق این عوامل تصمیمات لازم را برای مقابله با چالش های محیطی اتخاذ کنند تا بتوانند سازمان خود را با ریسک کمتری به بازدهی مناسبی برسانند (اوبو و اجی بولد^۹، ۲۰۱۷؛ آلپوبوم^{۱۰} و همکاران، ۲۰۱۸). با توجه به مشخص شدن اهمیت و نقش سیستم حسابداری مدیریت در فرایند راهبری و مدیریت اثربخش شرکت، حال این سوال مطرح می شود که چه عواملی بر گرایش به حسابداری مدیریت اثر گذار است؟

یکی از مسائل پیش روی گرایش به حسابداری مدیریت، اطلاعات می باشد، که به شدت تحت تاثیر خصوصیات کیفی اعم از مربوط بودن، قابل اتکا بودن، قابل مقایسه بودن و ویژگی های دیگری از جمله قابلیت اندازه گیری اطلاعات (اعم از تاریخی، جاری و آتی) و به موقع بودن آنها بستگی دارد، که این امر وجود الگوی رهبری هوشمند، ساختار سازمانی منعطف به همراه زیرساخت های فناوری اطلاعات را در سازمان ها ضروری کرده و به عنوان اولویت و پیش نیازی برای دستیابی به اطلاعات قابل اتکا، اثربخشی و گرایش به حسابداری مدیریت به حساب می آید. از طرفی با فرض وجود زیر ساخت های اطلاعاتی و عملیاتی لازم، بسیاری از سازمان های داخلی به ابزارهای لازم در این زمینه مجهز نیستند و اطلاعات مورد نیاز حسابداری مدیریت را به دست

انجام این پژوهش می‌تواند به شرکت‌های مورد مطالعه در راستای به‌کارگیری سیستم‌های حسابداری مدیریت کمک کند، همچنین بر اساس نتایج تحقیق به شناخت بهتری در خصوص سبک‌های رهبری، نوع ساختار سازمان و تأثیر فناوری اطلاعات در خصوص گرایش به حسابداری مدیریت دست پیدا کنند. با درک آنچه که مطرح شده هدف اصلی پژوهش حاضر پاسخگویی به سوال می‌باشد که آیا رهبری هوشمند و ساختار سازمانی با نقش میانجی فناوری اطلاعات بر گرایش به حسابداری مدیریت تأثیر معنی‌داری دارد؟

۲- مبانی نظری پژوهش

• رهبری هوشمند

موضوع رهبری یکی از موضوعات بسیار مهم مباحث مربوط به علم رفتار سازمانی می‌باشد که البته از دیرباز و از زمان انسان‌های اولیه به انحاء مختلف مطرح و مورد عمل قرار گرفته است (میشل^{۱۱} و همکاران، ۲۰۱۴). در حدود پنجاه سال اخیر که نظریات سیستمی در خصوص سازمانها شکل گرفته است، موضوع رهبری سازمان نیز از موضوعات مهم و قابل توجه بوده که مباحث مختلف و تحقیقات و پژوهش‌های متعددی پیرامون آن ارائه و انجام شده است (کلاوس و فرناندو^{۱۲}، ۲۰۱۶). باید عنوان کرد که رقابت جهانی و انتظارات جوامع در حال تحول، نیاز به مدیریت جدیدی را مطرح می‌کند (هارتل^{۱۳} و همکاران، ۲۰۱۶). یکی از رویکردهایی که به تازگی مورد توجه صاحب نظران حوزه مدیریت قرار گرفته، رهبری هوشمند^۳ است (سیدانمانکا^{۱۴}، ۲۰۰۵). در الگوهای جدید سعی بر آن است که از زاویه خلاق و هوشمند به پدیده رهبری نگریسته باشد (اردلان و سلطانزاده، ۱۳۹۴). رهبری هوشمند یک تبادل نظر بین رهبر و پیروان در موقعیت خاص می‌باشد که به یاری همدیگر برای رسیدن به یک بینش مشترک به طور اثربخش فعالیت می‌کنند (طاوسی، ۱۳۹۳). این فرایند در یک سیستم و سازمان مشخص با ارزش‌ها و فرهنگ مشارکتی روی می‌دهد که محیط کلان

نمی‌آورند. از این رو می‌توان ادعا نمود که چالش‌های پیش روی سازمان‌ها در گرایش به حسابداری مدیریت و دستیابی به اطلاعات قابل اتکا، نبود رهبری موثر است؛ افرادی که قابلیت‌های حرفه‌ای لازم و توانایی کافی را برای فراهم‌سازی بستری که افراد بتوانند در ساختار سازمانی پویا با تکیه بر فناوری‌های اطلاعاتی نوین به تغییر در حسابداری مدیریت بپردازند. همچنین رهبری هوشمند و ساختارهای انعطاف‌پذیر سازمانی موضوعی چالش‌برانگیز برای شرکت‌ها است و بیش از پیش نظر محققین، سیاست‌گزاران و دست‌اندرکاران را به خود جلب نموده است. جامعه آماری انتخاب شده شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد، باید عنوان کرد که امروزه نقش بالقوه و واقعی بورس در توسعه همه جانبه کشور بر هیچ کس پوشیده نیست و با توجه به ماهیت رقابت‌های بین‌المللی و تغییرات شدید و مداوم محیطی، اگر شرکت‌ها نتوانند برای حضور پر قدرت خود در آن برنامه ریزی کنند، نمی‌تواند ایفاگر نقش خود باشند. همچنین بررسی اولیه در این بنگاه‌ها نشان می‌دهد که آشنایی کم مدیران این شرکت‌ها، نسبت به مفاهیم و روش‌های حسابداری مدیریت، نبود استانداردهای حسابداری مدیریت، نبود هماهنگی و همکاری سایر بخش‌های واحد تولیدی با امور مالی و... این شرکت‌ها را در گرایش و به‌کارگیری روش‌های نوین حسابداری مدیریت با مشکلاتی مواجهه کرده است، در کنار این مسئله استفاده از شیوه‌های ارتقاء کارایی و اثربخشی منابع مالی و بودجه‌ای به دلیل کمبود منابع، رقابت در قیمت، اتلاف منابع سازمانی، عرصه کیفی کالا، ناتوانی در تهیه و آماده‌سازی اطلاعات برای برنامه ریزی و کنترل مدیریت، بحران‌های اقتصادی و مالی در منطقه و در داخل کشور از مسائل اساسی و چالش‌برانگیز در این بنگاه‌های اقتصادی می‌باشد، به نظر می‌رسد یکی از ریشه‌های اصلی این مشکلات ناتوانی در پیاده‌سازی و به‌کارگیری حسابداری مدیریت بواسطه مشکلات مربوط به پذیرش ابزارهای نوین، کمبود نیروی انسانی زبده می‌باشد.

صنعتی و اجتماعی بر آن نیز تاثیر گذار است (نورعلیزاده و حاجیوند، ۱۳۸۷). رهبری هوشمند، شرکت را در شناسایی راه حل های جدید برای حل مشکلات گوناگون که در حال حاضر با آن مواجه هستند کمک می کند و با تلقیق مدیریت و رهبری، کارهای نامفهوم و بی معنا تبدیل به کارهای با معنا و هدفمند می گردد و به آنها نیرو و انرژی می بخشد (سیدانمانا، ۲۰۰۵). رهبران هوشمند پیروان را در سه بعد عقلانی (مدیریت بر مبنای هدف)، هیجانی (از مدیریت بر مبنای عواطف و احساسات و هیجانانگ) و معنوی (مدیریت کارهای نامفهوم و بی معنا و تبدیل آنها به کارهای با معنا و هدفمند) هدایت می کنند (قاسمی، ۱۳۹۴؛ تانگ^{۱۵} و همکاران، ۲۰۱۰؛ مک نون و باتس^{۱۶}، ۲۰۱۳).

باید عنوان کرد که تغییرات حسابداری مدیریت معمولاً شامل معرفی اطلاعات حسابداری جدید و سبک های رهبری مدیران سازمان است که می تواند بر سودمندی حسابداری مدیریت تاثیر گذار باشد (جانسن^{۱۷}، ۲۰۱۱). یکی از عوامل رشد و بقای واحدهای اقتصادی داشتن رهبران لایق و کارآمد می باشد، که با استفاده بهینه از منابع حداکثر کارایی را ایجاد نمایند، رهبرانی که برای حصول به این هدف بتوانند برنامه ریزی دقیق داشته باشند و از طریق کنترل منابع، ارزیابی عملکرد، بتوانند هنگام برخورد با وقایع پیش بینی نشده بهترین تصمیم را اتخاذ نمایند، در این راستای مهمترین ابزار یاری دهنده که به مدیران و رهبران سازمان کمک خواهد کرد اطلاعات می باشد (طالب نیا و رستمی، ۱۳۸۴). بنابراین مدیریت و رهبری سازمان به عنوان عامل کلیدی برای موفقیت در عرصه رقابت با تمرکز ویژه بر حسابداری مدیریت نقش موثری در گرایش و تغییر در حسابداری مدیریت خواهند داشت (گنزی و استربک، ۲۰۱۵).

• ساختار سازمانی

امروزه توجه به ساختار سازمان به عنوان عامل تاثیر گذار بر بهره وری و به خصوص عملکرد سازمان، از استراتژی های رقابتی سازمان ها به شمار می رود (حیدری، ۱۳۹۵). برای شناخت سازمان باید به

ابعادی از سازمان توجه شود که بیان کننده ویژگی های خاص سازمان هستند (پتینگر^{۱۸}، ۲۰۱۲). ابعاد سازمانی به دو گروه طبقه بندی می شوند: ساختاری و محتوایی. این ابعاد به همان صورت سازمان را تشریح می کنند که شخصیت و ویژگی های فیزیکی معرف افراد هستند (دفت، ۱۳۹۲). ساختار سازمانی چارچوبی است که مرزهای رسمی را که سازمان در آن (محدوده) فعالیت می کند، تعریف می نماید (شی باйма^{۱۹}، ۲۰۱۷). ساختار یک سازمان نشان می دهد که چگونه افراد برای منابع رقابت می نمایند، مسئولیت های سود و سایر معیارهای عملکردی در کجا قرار دارد، چگونه اطلاعات منتقل می شود و چگونه تصمیمات اتخاذ می گردد (رحیم زاده و همکاران، ۲۰۱۴). ساختار سازمانی نشان دهنده روابط رسمی در میان افراد و گروه ها و همچنین راهنمای اصلی برای عملکرد موثر و مناسب کارکنان و موفقیت کلی سازمان بوده و خطوط مسئولیت و اختیار را در داخل شرکت به وضوح بیان می نماید و در هماهنگی عملیات کلی به مدیریت یاری می رساند (جلوه حسینی، ۱۳۹۲).

اصلاح ساختار سازمانی همواره از دغدغه های مدیران است زیرا بخش مهمی از فعالیت های مدیران معطوف به سازماندهی مناسب عواملی است که مستلزم ایجاد سازمانی مناسب است (کانتن^{۲۰} و همکاران، ۲۰۱۵). مات و اسمیت (۲۰۱۴) بیان می کنند که ساختار سازمانی منعطف، هموار و مسطح زمینه ای را فراهم خواهد آورد که رویه های حسابداری مدیریت به موفقیت اجرا شوند چرا که بستری را فراهم می آورند که ارتباطات عمودی و افقی در تمامی سطوح سازمان توسعه یابد که این مهم در راستای تسهیل دسترسی به اطلاعات حسابداری مورد نیاز نقش کلیدی را ایفا می کند.

• فناوری اطلاعات

با تحول ابزارهای فناوری اطلاعات، مکانیزم ها و ابزارهای پیچیده ای برای پرداختن به حسابداری مدیریت مطرح شده است (تایپایلینماکی و الکاهیمو، ۲۰۱۳). امروزه با مطرح شدن فناوری های نوین

پذیر را تسهیل می کند و لذا به یکی از ارکان اساسی و اجتناب ناپذیر حسابداری مدیریت تبدیل شده است (گرانلاند^{۲۴}، ۲۰۱۱).

• حسابداری مدیریت

در دهه های اخیر حوزه حسابداری مدیریت به حوزه های فراتر از ارزیابی های صرفاً مالی وارد شده است و در رویکرد نوین، حسابداری مدیریت دامنه وسیع تری نظیر مقیاس های غیر مالی را در بر گرفته است (جین^{۲۵} و همکاران، ۲۰۱۵). مطالعاتی که در داخل کشور صورت گرفته است نشان می دهد که آشنا نبودن مدیران با مفاهیم و تکنیک های حسابداری مدیریت، عدم تمایل نسبت به الگویابی سیستم های موفق، تغییرات و جابه جایی های زود هنگام مدیران، آشنایی کم حسابداران با روش های حسابداری نوین، عدم ارتباط متقابل مدیران و کارکنان، عدم ارائه گزارشات اساسی و به موقع برای تصمیم گیری توسط واحد حسابداری، عدم توجه به ایجاد سیستم انگیزش رفتاری، تشویق و تنبیه، عدم گرایش به روحیه همبستگی گروهی، نبود روحیه نوآوری فردی و خلاقیت، نداشتن روحیه تحمل مخاطره و تعارض، نداشتن روحیه مسئولیت پاسخگویی مانع گرایش مدیران در استفاده از حسابداری مدیریت می باشد (طالب نیا و رستمی، ۱۳۸۴؛ سیدمحمد، ۱۳۹۳؛ دودانگه، ۱۳۹۴؛ داودی، ۱۳۹۵).

شرایط زیست سازمان های امروزی با عدم اطمینان در محیط کسب و کار مواجه می باشد و شرایط رقابت بازار نیز رو به افزایش است (فلم هلترز^{۲۶} و همکاران، ۲۰۱۶). در نتیجه منابع سازمانی و فرایندها بایستی سازماندهی شوند و مورد پایش قرار گیرند تا به اهداف سازمانی دست یابند. برای این منظور سیستم های حسابداری مدیریت^۴ نقش حیاتی را ایفا می کنند (قنبرزاده، ۱۳۹۳). استفاده مدیریت از اطلاعات حسابداری برای پیشبرد اهداف شرکت و اتخاذ تصمیمات صحیح و کارآمد در راستای پیشرفت شرکت در بازارهای رقابتی است (کاشانی پور و همکاران، ۱۳۹۷). استفاده از سیستم های حسابداری

اطلاعاتی به عنوان یک عامل مهم رقابتی، در محیط پر رقابت کنونی در سازمان های مختلف شاهد به کارگیری آن می باشیم (وارث، ۱۳۸۰؛ هاشمی، ۱۳۹۶). توسعه روز افزون ابزارهای مبتنی بر این فناوری ها و سرعت فراوان تطبیق آن با نیازمندی های انسان، موجب شده تا شکل جدیدی از محیط سازمانی ایجاد شود که فراگیری، پویایی، تغییر و تحول همیشگی از جمله ویژگی های این محیط است (ناتن و کوئیک^{۲۱}، ۲۰۱۲). اگرچه پیشرفت فناوری به خودی خود شرط کافی برای نیل به جامعه اطلاعاتی نیست، اما یک پیش نیاز ضروری شمرده می شود و کلید چنین پیشرفتی در میزان تفکیک پذیری این فناوری ها از زندگی روزمره شهروندان و کاربرد آنها نهفته است (کرچیا^{۲۲}، ۲۰۱۶). فناوری اطلاعات عبارتست از طراحی، توسعه، پیاده سازی، پشتیبانی یا مدیریت سیستم های اطلاعاتی مبتنی بر رایانه، خصوصاً برنامه های نرم افزاری و سخت افزار رایانه می پردازد (رزاقی، ۱۳۹۱).

مطالعات نشان می دهد که فناوری اطلاعات به عنوان یک تسهیل کننده، کاتالیزور و حتی به عنوان یک عامل همگرا برای گرایش به حسابداری مدیریت عمل می کند (تایپابلینماکی و الکاھیمو، ۲۰۱۳). فناوری اطلاعات علم استفاده از یک سری ابزار که این ابزار همان پردازش، نگهداری، جمع آوری، ذخیره، توزیع، انتقال و امنیت است که بر روی اطلاعات اعمال می شود. به طور کوتاه، فناوری اطلاعات با مسائلی مانند استفاده از رایانه های الکترونیکی و نرم افزار سرو کار دارد تا تبدیل، ذخیره، حفاظت و پردازش، انتقال و بازیابی اطلاعات به شکل مطمئن و امن انجام پذیرد (راج^{۲۳} و همکاران، ۲۰۱۵). فناوری اطلاعات نقش اصلی را در توسعه سیستم های حسابداری مدیریت ایفا می کند، به عنوان نمونه اتخاذ سیستم های برنامه ریزی منابع سازمان، کیفیت، سهولت و زمان دسترسی به اطلاعات حسابداری را برای مدیران بهبود می بخشد (رهنمای رودپشتی و همایونی راد، ۱۳۹۵). فناوری اطلاعات یک محیط اطلاعاتی ایجاد می کند که انجام عملیات به صورت یکپارچه و انعطاف

که حرکت روبه جلوی عناصر حسابداری مالی، اغلب با حسابداری مدیریت در هم تنیده هستند، و به نظر می رسد همگرایی در حوزه فنی و تکنولوژی جلوتر از دامنه رفتاری و سازمانی است. در بیشتر مشاهدات، فناوری اطلاعات نقش مهم و یا حتی در برخی موارد نقش تعیین کننده در فرایند همگرایی ایفا می کند. نتایج پژوهش حجازی و فتوحی (۱۳۹۱) نشان داد که بین استراتژی رقابتی، طرح سازمان و سیستم حسابداری مدیریت و عملکرد با رویکرد تناسب اقتضایی در کلیه شرکت ها های مورد مطالعه در صنایع دارویی و شیمیایی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد.

نسپکا و چیوچی^{۲۹} (۲۰۱۹) گزارش کردند که به کارگیری سیستم های هوشمند می تواند بر تخصص حسابداران مدیریت تاثیر بگذارد و نه تنها می تواند تغییرات نهایی را در روش های حسابداری مدیریت موجود به وجود بیاورد، بلکه با حمایت از روش های حسابداری مدیریت جدید و پیشرفته می تواند تغییرات بیشتری را نیز ایجاد نماید این مهم از طریق شناسایی تغییرات موجود در سیستم حسابداری مدیریت و عواملی که می توانند از روابط خاص بین هوش تجاری و سیستم های حسابداری مدیریت پیروی یا جلوگیری نمایند محقق می شود. آزدین و منصور (۲۰۱۷) پژوهشی با عنوان رویه های مدیریت حسابداری؛ تاثیر دی ان ای سازمان، پتانسیل کسب و کار و تکنولوژی عملیاتی بر آن صورت دادند، نتایج تحقیق نشان داد که دی ان ای سازمانی به عنوان یک انواع ساختارهای سازمانی که تمایل به مسطح بودن دارد، به همراه تکنولوژی های عملیاتی نقش موثری در رویه های حسابداری مدیریت دارند. گنزی و استربک (۲۰۱۵) پژوهشی در راستای تاثیر متغیر های سازمانی بر حسابداری مدیریت انجام دادند، نتایج نشان داد که عواملی همچون رهبری، فرهنگ سازمانی و ساختار سازمانی تاثیر مثبت و معنی داری بر توسعه سیستم های حسابداری مدیریت خواهند داشت. نتایج پژوهش تایپایلینماکی و الکاھیمو (۲۰۱۳) نشان داد که تاثیر فناوری اطلاعات به عنوان یک تسهیل کننده و

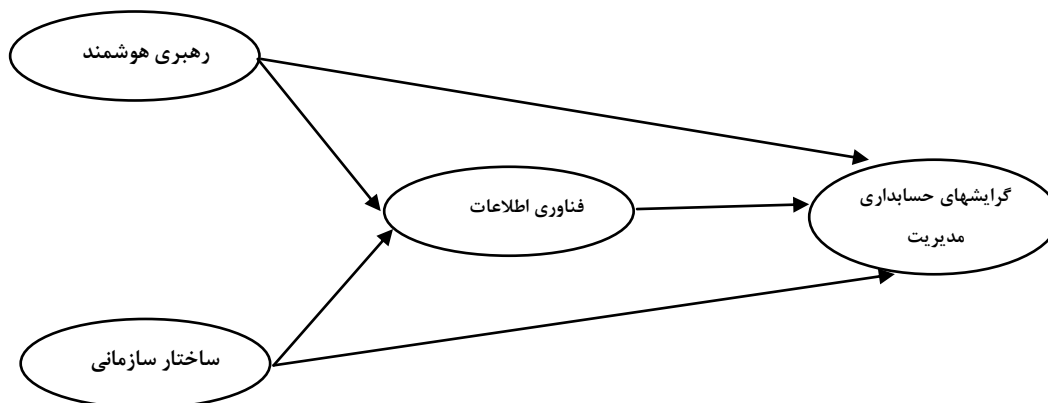
مدیریت مدرن و پیشرفته می تواند اطلاعات مهم و ضروری مدیران ارشد و دیگر کارکنان را فراهم کند و ارائه دهد (نایب زاده و همکاران، ۱۳۹۲)، همچنین از طریق بهبود عملکرد سازمان می تواند در جهت افزایش کارایی منابع اقتصادی و تخصیص بهینه آنها موثر واقع شود (کمسیری و جاب^{۲۷}، ۲۰۱۶)، مطالعات نشان می دهد که سیستم حسابداری مدیریت یک شرکت، تسهیل کننده تصمیم گیری است و با هدف ارائه اطلاعات مربوط به موقع است، می تواند در ایجاد انگیزه کارکنان در دستیابی به اهداف سازمان مورد استفاده قرار گیرد (ترنر^{۲۸} و همکاران، ۲۰۱۷). هدف اصلی حسابداری مدیریت، کمک به سازمان جهت نیل به اهداف استراتژیک آن است. حصول این اهداف نیازهای مشتریان و دیگر ذی نفعان سازمان مانند سهامداران، اعتبار دهندگان، عرضه کنندگان (تامین کنندگان)، کارکنان و اتحادیه های کارگری را برآورد می سازد (یعقوب نژاد و رضوی، ۱۳۸۸).

۲-۱- پیشینه تجربی

کاشانی پور و همکاران (۱۳۹۷) گزارش کردند که بیشتر شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران از ابزارهای سنتی برای حسابداری استفاده می کنند و کم تر به سوی ابزارهای نوینی مانند تولید ناب، منحنی یادگیری و بهایابی کیفیت رفته اند. همچنین، نتایج پژوهش حاکی از آن بود که رابطه ای بین عوامل اقتصادی و انسانی در بکارگیری ابزارهای حسابداری مدیریت وجود ندارد. پاک مرام و رضایی (۱۳۹۶) نشان دادند تغییر در محیط رقابتی با تغییر در ساختار و استراتژی سازمان رابطه ی مثبت و معناداری دارد و تغییر در استراتژی سازمان به نوبه ی خود منجر به تغییر در سیستم حسابداری مدیریت می شود. مدل ساختاری پژوهش نشان داد که ارتباط قابل توجهی میان استراتژی های سازمانی و شیوه های حسابداری مدیریت و ساختار وجود دارد، که منجر به افزایش عملکرد سازمانی می گردد. در پژوهش رهنمای رودپشتی و همایونی راد (۱۳۹۵) مشخص شد

مهم تا جایی نقش دارد که بدون وجود آن نمی توان انتظار توسعه و تغییر در سیستم های حسابداری مدیریت را داشت. نتایج پژوهش مات و اسمیت (۲۰۱۴) نشان داد که افزایش استفاده از ساختارهای سازمانی منعطف و پیشرو می تواند در به کار گیری رویه های حسابداری مدیریت نقش بسزایی را ایفا کند. میان ساختارهای سازمان ها با رویه های حسابداری مدیریت رابطه مثبت و معنی داری مشاهده شد. وربیتن^۳ (۲۰۱۰) گزارش کرد که ساختار واحد تجاری بر تغییرات در یک سیستم حسابداری مدیریت و کنترل تاثیر می گذارد.

کاتالیزور بر تغییر در حسابداری مدیریت مثبت و معنی دار است، که این مهم می تواند در نهایت به همگرایی حسابداری مالی و حسابداری مدیریت ختم شود. نتایج تحقیق جانسن (۲۰۱۱) نشان که سبک رهبری عقلانی تاثیری مثبت و معنی بر تسهیل و به کارگیری اطلاعات حسابداری دارد که در نهایت می تواند در تغییر در حسابداری مدیریت موثر باشد. گراندلند (۲۰۱۱) در پژوهشی در زمینه گرایش تحقیقات AIS به حسابداری مدیریت، بیان داشت که یکی از ارکان اساسی تسهیل کننده حسابداری مدیریت، فناوری اطلاعات و ارتباطات می باشد، این

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش

۳- فرضیه های پژوهش

- ۱) رهبری هوشمند بر گرایش به حسابداری مدیریت تاثیر دارد.
- ۲) ساختار سازمانی بر گرایش به حسابداری مدیریت تاثیر دارد.
- ۳) فناوری اطلاعات بر گرایش به حسابداری مدیریت تاثیر دارد.
- ۴) رهبری هوشمند بر گرایش به حسابداری مدیریت با تاکید بر نقش میانجی فناوری اطلاعات تاثیر دارد.
- ۵) ساختار سازمانی بر گرایش به حسابداری مدیریت با تاکید بر نقش میانجی فناوری اطلاعات تاثیر دارد.

۴- روش پژوهش

روش تحقیق پژوهش از نظر هدف کاربردی، از نظر ماهیت داده ها کمی و از نظر شیوه اجرا پژوهش، توصیفی از نوع پیمایشی و همبستگی است. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه مدیران سطوح عالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در سال ۱۳۹۷ به تعداد ۵۰۰ نفر می باشد. با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای متناسب با حجم، ۲۲۰ نفر از مدیران به طور تصادفی به عنوان نمونه انتخاب شدند. در این راستا تعداد ۲۵۰ پرسشنامه توزیع شد و تعداد ۲۲۴ پرسشنامه سالم جمع آوری و مورد بررسی قرار گرفت. برای تعیین حجم نمونه مورد نظر با توجه به حجم جامعه آماری از فرمول کوکران استفاده شده است. برای گردآوری داده های پژوهش

از پرسشنامه محقق ساخته و استاندارد به شرح زیر استفاده شد.

الف. پرسشنامه رهبری هوشمند: پرسشنامه رهبری هوشمند محقق ساخته می باشد که با استفاده از تکنیک دلفی طراحی و تدوین شده است. برای طراحی گویه های پرسشنامه از متون نظری و تجربی بهره گرفته شد، پس از طراحی گویه های پرسشنامه، برای متخصصان و استادان مدیریت و حسابداری ارسال و از آنها خواسته شد که درجه اهمیت آن ها را مشخص کنند، پس از گردآوری داده ها در مرحله اول، رتبه بندی های به دست آمده درباره مولفه های مشخص شده و در مرحله بعد پرسشنامه ای تنظیم شد که حاوی رتبه بندی حاصل از نظرخواهی در مرحله اول بود، مجدد برای متخصصان ارسال و از آنها خواسته شد که توافق نظر خود را با رتبه بندی به دست آمده اعلام کنند. پرسشنامه اولیه دارای ۴۴ گویه بود که پس از توجه کامل، با نظر متخصصان به ۳۰ گویه کاهش یافت. این پرسشنامه شامل شش بعد رهبری عقلایی، رهبری هیجانی، رهبری معنوی، رهبری تیمی، رهبری عمل گرا و رهبری دانش بر اساس طیف پنج درجه ای لیکرت می باشد. در ادامه یک مطالعه مقدماتی بر روی ۴۰ نفر از نمونه آماری به شیوه نمونه گیری در دسترس برای بررسی روایی پرسشنامه از طریق روش تحلیل عاملی تأییدی صورت گرفت، که مقدار شاخص پایایی های ترکیبی (CR) برابر با ۰/۷۵ و شاخص میانگین واریانس استخراج شده (AVE) ۰/۵۹ به دست آمد که نشان دهنده قابلیت اعتماد کافی و مناسب پرسشنامه است.

جدول ۱: توزیع سوالات پرسشنامه رهبری هوشمند به تفکیک مولفه ها

مؤلفه ها	تعداد سوالات	شماره سوالات
رهبری عقلایی	۵	۵-۱
رهبری هیجانی	۵	۱۰-۶
رهبری معنوی	۵	۱۵-۱۱
رهبری تیمی	۵	۲۰-۱۶
رهبری عمل گرا	۵	۲۵-۲۱
رهبری دانش	۵	۳۰-۲۶

ب. پرسشنامه ساختار سازمانی: پرسشنامه ساختار سازمانی محقق ساخته می باشد که با استفاده از تکنیک دلفی طراحی و تدوین شده است. برای طراحی گویه های پرسشنامه از متون نظری و تجربی بهره گرفته شد، پس از طراحی گویه های پرسشنامه برای متخصصان و استادان مدیریت و حسابداری ارسال و از آنها خواسته شد که درجه اهمیت آن ها را مشخص کنند، پس از گردآوری داده ها در مرحله اول، رتبه بندی های به دست آمده درباره مولفه های مشخص شده و در مرحله بعد پرسشنامه ای تنظیم شد که حاوی رتبه بندی حاصل از نظرخواهی در مرحله اول بود، مجدد برای متخصصان ارسال و از آنها خواسته شد که توافق نظر خود را با رتبه بندی به دست آمده اعلام کنند. پرسشنامه اولیه دارای ۲۳ گویه بود که پس از توجه کامل، با نظر متخصصان به ۱۵ گویه کاهش یافت. این پرسشنامه شامل سه بعد انعطاف پذیری ساختاری، انعطاف پذیری رویه ها، انعطاف پذیری تصمیم گیری بر اساس طیف پنج درجه ای لیکرت می باشد. مقدار شاخص پایایی های ترکیبی (CR) برابر با ۰/۷۶ و شاخص میانگین واریانس استخراج شده (AVE) ۰/۶۰ به دست آمد که نشان دهنده قابلیت اعتماد کافی و مناسب پرسشنامه است.

جدول ۲: توزیع سوالات پرسشنامه ساختار سازمانی به تفکیک مولفه ها

مؤلفه ها	تعداد سوالات	شماره سوالات
انعطاف پذیری ساختاری	۵	۵-۱
انعطاف پذیری رویه ها	۵	۱۰-۶
انعطاف پذیری تصمیم گیری	۵	۱۵-۱۱

ج. پرسشنامه فناوری اطلاعات: پرسشنامه مذکور بر اساس مولفه های فناوری اطلاعات چوی^{۳۱} و همکاران (۲۰۱۵) تدوین شده است. این پرسشنامه شامل دو بعد انعطاف پذیری فناوری اطلاعات و یکپارچگی فناوری اطلاعات می باشد. که شامل ۹ سوال بسته - پاسخ می باشد طیف مورد استفاده در پرسشنامه بر

آمد که نشان دهنده قابلیت اعتماد کافی و مناسب پرسشنامه است.

ضرایب پایایی کل برای هر یک از پرسشنامه های پژوهش در جدول ۵ نشان داده شده است.

جدول ۴: توزیع سوالات پرسشنامه گرایش به حسابداری مدیریت به تفکیک مولفه ها

شماره سوالات	تعداد سوالات	مولفه ها
۳-۱	۳	بهبود کنترل
۶-۴	۳	بهبود ارزیابی
۹-۷	۳	بهبود ارزیابی
۱۲-۱۰	۳	بهبود مدیریت بهاء

جدول ۵: ضرایب پایایی کل پرسشنامه های پژوهش

پرسشنامه	ضریب پایایی
رهبری هوشمند	۰/۸۴
ساختار سازمانی	۰/۸۱
فناوری اطلاعات	۰/۸۹
گرایش به حسابداری مدیریت	۰/۸۷

پایایی پرسشنامه های رهبری هوشمند ۰/۸۴، ساختار سازمانی ۰/۸۱، فناوری اطلاعات ۰/۸۹ و گرایش به حسابداری مدیریت ۰/۸۷ محاسبه شده است که نشان دهنده پایایی قابل قبول برای ابزار پژوهش می باشد. تجزیه و تحلیل نتایج حاصل از این پژوهش با استفاده از نرم افزار آماری SPSS22 و lisrel8.8 در دو سطح توصیفی و استنباطی انجام شد. در سطح آمار توصیفی از آماره هایی نظیر فراوانی، درصد، میانگین و انحراف استاندارد استفاده شد. برای تعیین میزان همبستگی بین متغیرهای پژوهش بر اساس نرمال بودن داده های از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. همچنین برای تعیین توان تأثیر گذاری رهبری هوشمند و ساختاری سازمانی بر گرایش به حسابداری مدیریت با نقش میانجی فناوری اطلاعات از تحلیل مسیر بر اساس نرم افزار آماری lisrel8.8 استفاده شد.

اساس طیف پنج درجه ای لیکرت می باشد. این پرسشنامه در مطالعه احمدی (۱۳۹۷) اعتباریابی شده است در پژوهش مذکور پایایی پرسشنامه بر اساس ضریب آلفای کرونباخ، ۰/۹۱ گزارش شده است. در پژوهش حاضر مقدار شاخص پایایی های ترکیبی (CR) برابر با ۰/۷۸ و شاخص میانگین واریانس استخراج شده (AVE) ۰/۶۰ به دست آمد که نشان دهنده قابلیت اعتماد کافی و مناسب پرسشنامه است.

جدول ۳: توزیع سوالات پرسشنامه فناوری اطلاعات به تفکیک مولفه ها

شماره سوالات	تعداد سوالات	مولفه ها
۵-۱	۵	انعطاف پذیری فناوری اطلاعات
۹-۶	۴	یکپارچگی فناوری اطلاعات

د. پرسشنامه گرایش به حسابداری مدیریت:

پرسشنامه گرایش به حسابداری مدیریت محقق ساخته می باشد که با استفاده از تکنیک دلفی طراحی و تدوین شده است. برای طراحی گویه های پرسشنامه از متون نظری و تجربی بهره گرفته شد، پس از طراحی گویه های پرسشنامه برای متخصصان و استادان مدیریت و حسابداری ارسال و از آنها خواسته شد که درجه اهمیت آن ها را مشخص کنند، پس از گردآوری داده ها در مرحله اول، رتبه بندی های به دست آمده درباره مولفه های مشخص شده و در مرحله بعد پرسشنامه ای تنظیم شد که حاوی رتبه بندی حاصل از نظرخواهی در مرحله اول بود، مجدد برای متخصصان ارسال و از آنها خواسته شد که توافق نظر خود را با رتبه بندی به دست آمده اعلام کنند. پرسشنامه اولیه دارای ۲۴ گویه بود که پس از توجه کامل، با نظر متخصصان به ۱۲ گویه کاهش یافت. این پرسشنامه شامل چهار بعد بهبود کنترل، بهبود ارزیابی، بهبود ارزیابی، بهبود مدیریت بهاء بر اساس طیف پنج درجه ای لیکرت می باشد. مقدار شاخص پایایی های ترکیبی (CR) برابر با ۰/۷۳ و شاخص میانگین واریانس استخراج شده (AVE) ۰/۵۷ به دست

۵- یافته های پژوهش

می کند که قدر مطلق چولگی و کشیدگی متغیرها به ترتیب نباید از $\pm 1/96$ بیشتر باشد. با توجه به جدول شماره ۶ قدر مطلق چولگی و کشیدگی تمامی متغیرها کمتر از مقادیر مطرح شده توسط کلاین (۲۰۱۱) می باشد. بنابراین این پیش فرض مدل یابی علی یعنی نرمال بودن تک متغیری برقرار است.

با توجه به جدول ۷، بین رهبری هوشمند (۰/۶۱)، ساختار سازمانی (۰/۴۷) و فناوری اطلاعات (۰/۴۷) با گرایش به حسابداری مدیریت در سطح ۰/۰۱ رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. قبل از آزمون الگوی پژوهش، آماره های مرتبط با بررسی اثر میانجی فناوری اطلاعات در جدول ۸ ارائه شده است.

نتایج بدست آمده از آمار جمعیت شناختی پاسخ دهندگان در خصوص جنسیت عبارت است از ۲۰۲ نفر (۹۱/۸٪) پاسخ دهندگان مرد و ۱۸ نفر (۸/۲٪) از پاسخ دهندگان زن، در خصوص تحصیلات ۳۷ نفر (۱۶/۸٪) دارای مدرک دکتری، ۱۰۶ نفر (۴۸/۲٪) دارای مدرک کارشناسی ارشد، ۵۹ نفر (۲۶/۸٪) دارای مدرک کارشناسی، ۱۳ نفر (۵/۹٪) دارای مدرک کاردانی و ۵ نفر (۲/۳٪) دارای مدرک دیپلم بودند. میانگین سن نمونه آماری برابر با ۴۷/۹ سال بود و میانگین سابقه کاری آنها برابر ۱۲/۳ سال بود. کلاین^{۳۲} (۲۰۱۱) پیشنهاد می کند که در مدل یابی علی، توزیع متغیرها باید نرمال باشد. او پیشنهاد

جدول ۶: شاخص های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	چولگی	کشیدگی
رهبری هوشمند	۳/۱۰	۰/۷۱	۰/۸۸	۰/۸۴
ساختار سازمانی	۳/۲۲	۰/۶۸	۰/۷۱	۰/۷۰
فناوری اطلاعات	۳/۱۵	۰/۶۱	۰/۹۷	۱/۰۰
گرایش به حسابداری مدیریت	۳/۰۱	۰/۶۳	-۰/۰۱	۰/۷۲

جدول ۷: ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیر	۱	۲	۳	۴
۱ رهبری هوشمند	۱			
۲ ساختار سازمانی	۰/۲۴**	۱		
۳ فناوری اطلاعات	۰/۵۹**	۰/۵۰**	۱	
۴ گرایش به حسابداری مدیریت	۰/۶۱**	۰/۴۷**	۰/۴۷**	۱

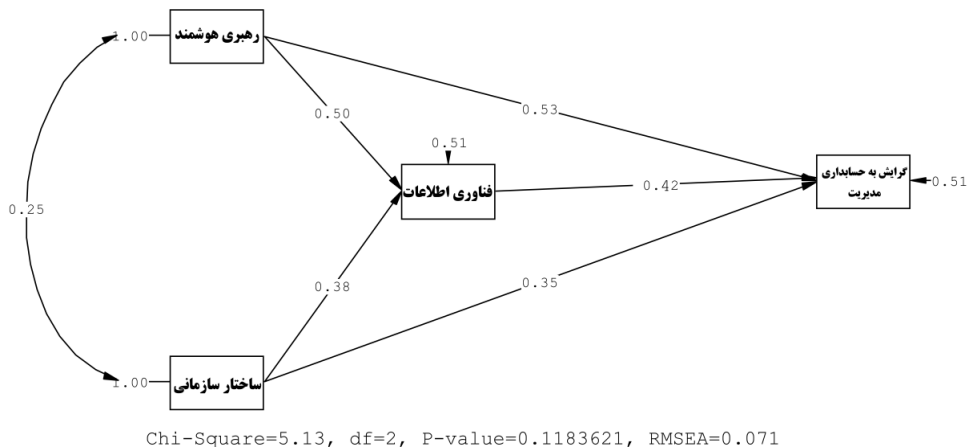
*p<0.05, **p<0.01

جدول ۸: آماره های مرتبط با بررسی اثر میانجی گری فناوری اطلاعات

مسیر مورد مطالعه با میانجی گری فناوری اطلاعات	آزمون	آماره	خطای استاندارد	سطح معنی داری
رهبری هوشمند بر حسابداری مدیریت	Sobel	۶/۲۱	۰/۰۳	۰/۰۰۰۱
	Arojan	۶/۵۲	۰/۰۳	۰/۰۰۰۱
	Goodman	۶/۸۹	۰/۰۳	۰/۰۰۰۱
ساختار سازمانی بر حسابداری مدیریت	Sobel	۶/۰۲	۰/۰۴	۰/۰۰۰۱
	Arojan	۶/۳۳	۰/۰۴	۰/۰۰۰۱
	Goodman	۶/۵۴	۰/۰۴	۰/۰۰۰۱

حسابداری مدیریت مورد تایید قرار داد. آزمون الگوی نظری پژوهش و برازش آن با رویکرد تحلیل مسیر در شکل ۲ ارائه شده است.

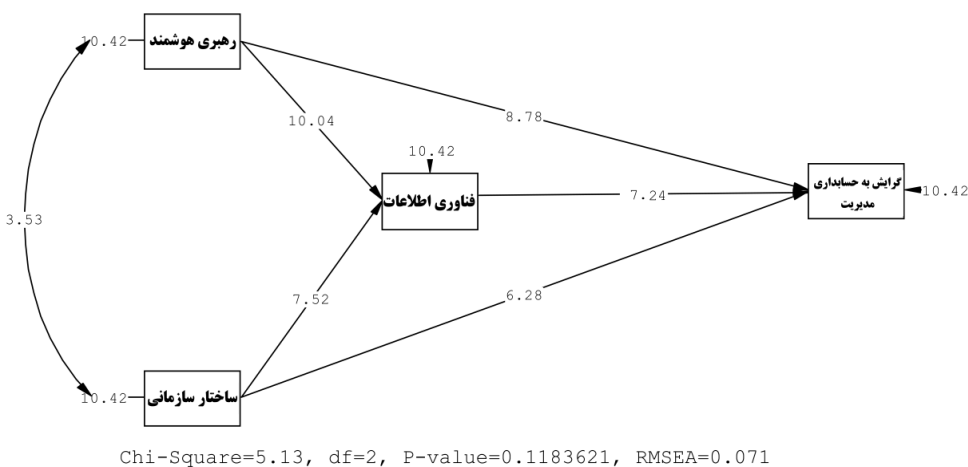
با توجه به سطح معنی داری که در هر سه آزمون مقدار آن ۰/۰۰۱ است، در نتیجه هر سه آزمون فوق معنی دار می باشد، لذا با ۹۹ درصد اطمینان می توان فناوری اطلاعات را به عنوان میانجی گر در ارتباط بین رهبری هوشمند و ساختار سازمانی با گرایش به

شکل ۲: الگوی آزمون شده پژوهش در حالت استاندارد

مثبت و معنادار است. اثر غیرمستقیم رهبری هوشمند بر گرایش به حسابداری مدیریت با نقش میانجی فناوری اطلاعات (۰/۲۱) با آماره ۳/۲۱ در سطح معنی داری ۰/۰۱ مثبت و معنادار است. اثر غیرمستقیم ساختار سازمانی بر گرایش به حسابداری مدیریت با نقش میانجی فناوری اطلاعات (۰/۱۵) با آماره ۲/۰۲ در سطح معنی داری ۰/۰۵ مثبت و معنادار است.

با توجه به نمودار فوق اثر مستقیم رهبری هوشمند (۰/۵۳) با آماره ۸/۷۸، ساختار سازمانی (۰/۳۵) با آماره ۶/۲۸ و فناوری اطلاعات (۰/۴۲) با آماره ۷/۲۴ بر گرایش به حسابداری مدیریت در سطح معنی داری ۰/۰۱ مثبت و معنادار است. اثر مستقیم رهبری هوشمند (۰/۵۰) با آماره ۱۰/۰۴، ساختار سازمانی (۰/۳۸) با آماره ۷/۵۲ بر فناوری اطلاعات در سطح معنی داری ۰/۰۱

شکل ۲: الگوی آزمون شده پژوهش در حالت معنی داری

شاخص های برازش برای تحلیل مسیر در X^2/df که مقادیر کمتر از ۳ قابل پذیرش هستند، شاخص مجذور میانگین مربعات خطای تقریب (RMSEA) که مقادیر کمتر از ۰/۰۸ نشانگر برازش مناسب الگوی هستند و در نهایت سطح معنی داری مدل که بزرگتر از ۰/۰۵ نشانگر برازش مناسب مدل آزمون شده است.

جدول ۹- مشخصه های برازندگی انطباق

X^2/df	RMSEA	P
۲/۵۶	۰/۰۷	۰/۱۱

۶- بحث و نتیجه گیری

مطالعات نشان داده است که سیستم حسابداری مدیریت توانایی تغییر در سازمان را دارد و یک سیستم اطلاعاتی رسمی درون سازمان است، که به عنوان یک ابزار مدیریتی، موفقیت برنامه ریزی های چند بعدی و راهبردی را تضمین می کند و می تواند اطلاعات لازم را برای اتخاذ تصمیمات مدیریت فراهم کند (افندی و ادجی^۳، ۲۰۱۶). در شکل نوین حسابداری مدیریت، تمرکز بیشتری بر روی مشتریان، بازار، بهره وری، کیفیت، نیروی انسانی، رقبا، نوآوری، توجه به عوامل درونی و بیرونی سازمان و بهبود مستمر شده است. امروزه به مفهوم حسابداری مدیریت به عنوان فرایند ایجاد ارزش نگریسته می شود که هدف آن حمایت از تصمیم گیرندگان، ترغیب کارکنان و ایجاد فرهنگ سازمانی است (طالبی و بحری، ۱۳۹۴). بر این اساس می توان بیان کرد حسابداری مدیریت به منزله یک منبع اطلاعاتی پشتیبان مدیران ارشد سازمانی در راستای دسترسی به کارایی و اثربخشی می تواند عمل کند، با درک این مهم پژوهش حاضر با هدف بررسی تاثیر رهبری هوشمند و ساختار سازمانی بر گرایش های حسابداری مدیریت با نقش میانجی فناوری اطلاعات انجام پذیرفت، تجزیه و تحلیل فرضیه های پژوهش نشان داد که رهبری هوشمند به طور مستقیم و همچنین به واسطه نقش میانجی فناوری اطلاعات می تواند بر گرایش های حسابداری مدیریت اثر گذرا باشد. نتایج حاصل همسو با نتایج پژوهش های رهنمای رودپشتی

و همایونی راد (۱۳۹۵) و جانسن (۲۰۱۱) می باشد. در راستای نتایج به دست آمده می توان بیان کرد که رهبری هوشمند با توسعه هنجار های سازمانی در راستای شکوفایی توان خلاقیت و نوآوری در سازمان در تلاش برای رسیدن به اثربخشی سازمانی است، این نوع از رهبری می کوشد که با طراحی و اجرای چهارچوب های نوین برای خلاقانه عمل کردن در راستای برنامه های حسابداری مدیریت، سازمان را برای رسیدن به عملکرد عالی ترغیب کند، نکته قابل اتکا در رهبری هوشمند هدف گرایی می باشد که رهبر می کوشد یگانگی بین اهداف حسابداری مدیریت و سازمانی ایجاد کند، در کنار این مهم رهبری هوشمند ایجاد تحول در سیستم های حسابداری مدیریت را مد نظر قرار می دهد و این فضا را در سازمان ایجاد می کند که سطوح مختلف سازمان با انگیزه بالا با یکدیگر در تعامل باشند و با علاقه در راستای دسترسی به اهداف حسابداری مدیریت و سازمان در تلاش باشند، باید عنوان کرد که رهبر بر برداشت های اعضای سازمان از رفتار خود متمرکز می باشد و تلاش می کنند، تا احساسات زیر دستان را درک کنند و هیجانات آنها را در راستای اثربخشی و کارایی در حوزه حسابداری مدیریت هدایت کنند، همچنین رهبر متمرکز بر ساختار اجتماعی حاکم بر سازمان می باشد، تا بتواند افراد سازمان را در جهت کار تیمی و احساس معنی داری توانمند کند، با فراهم سازی دانش مورد نیاز حسابداری مدیریت و توسعه عمل گرایی در این بخش تلاش می کند که تغییرات بنیادی در حسابداری مدیریت صورت گیرد، در نتیجه شاهد توسعه گرایش های حسابداری مدیریت می توان بود، هنگامی که ویژگی های رهبری هوشمند در بستر فناوری های نوین ارتباطی قرار می گیرد و رهبران بتوانند برای برقراری تعامل های شبکه ای بین اعضای سازمان از شبکه های مدیریت مبتنی بر وب و فناوری های نوین اطلاعاتی بهره مند شوند، اثرگذاری توان رهبری هوشمند بر گرایش های حسابداری مدیریت بیش از پیش خواهد شد.

در تمامی ساعات شبانه روز و در هر مکانی را دارد، به سهولت می توان به آنها دستیابی پیدا کرد و از این طریق با افراد زیادی در کوتاه ترین زمان ارتباط برقرار کرد، اعضای سازمان با توجه به قدرت امنیتی آن می توانند با آرامش در بستر آن فعالیت و با همکاران خود ارتباط برقرار کنند، آنها با قابلیت هایی فناوری اطلاعات همچون تالار گفتگو، کارتابل الکترونیک می توانند در راستای اهداف سازمان با یکدیگر تعامل برقرار کنند، این گونه فناوری ها زمان اجرای برنامه های سازمان را کوتاه تر می کند و هزینه های پیشبرد اهداف سازمانی را مقرون به صرفه ترمی کند، ویژگی بارز این قابلیت ها رشد و تکامل فرایند و لحظه ای آن است به نحوی که هر روزه قابلیت های متنوع تری به آنها اضافه می شود و این مهم می تواند علاقه و تمایل به استفاده از آنها را بیشتر کند.

پژوهش حاضر جزء اولین کوشش ها در ایران برای شناسایی عوامل موثر بر گرایش به حسابداری مدیریت بر اساس متغیرهای رهبری هوشمند، ساختار سازمانی و فناوری اطلاعات می باشد، که در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران صورت پذیرفت. تعمیم یافته های این تحقیق به شرکت های دیگر با محدودیت مواجه است. همچنین برای افزایش تعمیم پذیری یافته ها توصیه می شود این تحقیقات را در سازمان های دیگر و با نمونه های دیگر تکرار شود. همچنین پیشنهاد می شود که به شناسایی شیوه های نوین حسابداری مدیریت با توجه به بافت و زمینه موجود شرکت پردازند و در نهایت فرهنگ سازمانی ممکن است بر متغیرهای مورد مطالعه تأثیر داشته باشد. پیشنهاد می گردد که رابطه ی فرهنگ سازمانی را با متغیرهای پژوهش مورد تحقیق قرار دهند.

فهرست منابع

* احمدی، مریم (۱۳۹۷)، تأثیر انعطاف پذیری و یکپارچگی فناوری اطلاعات بر عملکرد سازمان با توجه به نقش نوآوری سازمانی، پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت فناوری اطلاعات، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات.

از دیگر نتایج مشخص شد که تاثیر ساختار سازمانی به صورت مستقیم و همچنین با نقش میانجی فناوری اطلاعات بر حسابداری مدیریت مثبت و معنی دار می باشد. نتایج حاصل همسو با یافته های پژوهش های آزدین و منصور (۲۰۱۷)، گنزی و استربک (۲۰۱۵)، مات و اسمیت (۲۰۱۴)، تایپالینماکی و الکاھیمو (۲۰۱۳)، وربیتن (۲۰۱۰) می باشد. در راستای نتایج به دست آمده می توان بیان کرد که ساختار سازمانی با انعطاف پذیری در خود به نحوی که اعضای سازمان بتوانند در تدوین برنامه ها و مقررات مشارکت داشته باشند و ارتباطات عمودی و افقی بر اساس رویه های رسمی و برنامه ریزی شده برای همگان وجود داشته باشد، زمینه ای را ایجاد خواهد کرد که سازمان برای پیشبرد برنامه های خود بتواند از کانال های رسمی و غیر رسمی بهره مند شود، همچنین انعطاف پذیری در رویه ها به نحوی که سطوح ساختار سازمانی را مسطح کند، تفویض مسئولیت متناسب با سطح توانمندی های اعضای به درستی صورت گیرد، کارکنان سازمان بتوانند متناسب با پروژه های و برنامه های جاری سازمان جا به جایی شغلی داشته باشند و آزادی عمل در مورد چگونگی انجام وظایف خود با توجه به برنامه ها و اهداف سازمانی داشته باشند، در کنار انعطاف پذیری در تصمیم گیری به شکلی که در سازمان امکان مشارکت در تصمیم گیری متناسب با تخصص و جایگاه شغلی افراد وجود داشته باشد، می تواند زمینه توسعه فعالیت های سازمان را به همراه داشته باشد، در راستای حسابداری مدیریت نیز اگر اعضای این بخش در برنامه های تصمیم گیری در مورد اهداف سازمان مورد بهره برداری مدیران قرار گیرند و امکان و فرصت مخالف و انتقاد نسبت به تصمیمات مدیران داشته باشند، می توان انتظار بهبود در گرایش های حسابداری مدیریت را داشت، هنگامی که ساختار سازمانی از پتانسیل ها و ظرفیت های موجود برای همسویی با برنامه حسابداری مدیریت برخوردار باشد، در بستر فناورهای اطلاعات می تواند اثرگذاری بیشتری را از خود نشان دهد، فناورهای نوین اطلاعاتی، قابلیت هایی دستیابی

- * اردلان، محمدرضا و سلطانزاده، وحید(۱۳۹۴)، تاثیر پذیری کارآفرینی اجتماعی از رهبری هوشمند با نقش میانجی یادگیری سازمانی، نشریه توسعه کارآفرینی، ۸(۳): ۴۹۳-۵۱۲.
- * پاک مرام، عسگر و رضایی، ندا(۱۳۹۶)، تاثیر محیط رقابتی و شاخصه های سازمانی بر شیوه های حسابداری مدیریت و عملکرد سازمانی، مجله حسابداری مدیریت، ۳۴(۳): ۴۵-۵۵.
- * جلوه حسینی، راحله سادات(۱۳۹۲)، بررسی رابطه استراتژی رقابتی، ساختار سازمانی و عملکرد شرکت های صنعت مواد غذایی براساس دیدگاه مبتنی بر منابع، پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت بازرگانی، دانشگاه علامه.
- * حجازی، رضوان، و فتوحی، ندا(۱۳۹۱)، پژوهشی با عنوان ارتباط همزمان بین استراتژی رقابتی سازمان، طرح سازمانی و سیستم حسابداری مدیریت با عملکرد سازمان رویکرد تناسب اقتضایی در صنایع شیمیایی و دارویی و وسایل نقلیه موتوری و خودرو، پژوهشنامه حسابداری مالی و حسابرسی، ۱۱(۱): ۱۷۰-۳۱.
- * حیدری، اعظم(۱۳۹۵)، تحلیل شکاف ابعاد ساختار سازمانی شرکتهای دانش بنیان، پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت بازرگانی، دانشگاه حضرت معصومه (س).
- * خدای پور، احمد و طالبی، رقیه(۱۳۸۹)، بررسی کاربرد ابزارهای حسابداری مدیریت توسط مدیران شرکت های تولیدی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. دانش حسابداری، ۱(۲): ۱۱۷-۱۳۷.
- * داودی، سمیره(۱۳۹۵)، بررسی رابطه بین قابلیت مقایسه ارقام حسابداری، مدیریت سود واقعی و مدیریت سود حسابداری شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری مالی، دانشگاه کردستان.
- * دفت، ریچارد ال. (۱۳۹۲)، تئوری و طراحی سازمان (مترجمان: علی پارسائیان و سیدمحمد
- اعرابی)، چاپ پنجم، تهران: انتشارات دفتر پژوهش های فرهنگی.
- * دودانگه، مهدی(۱۳۹۴)، بررسی کارایی و اثر بخشی سیستم حسابداری مدیریت در شرکتهای موسسات قرارگاه سازندگی خاتم الانبیاء(ص)، پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهر قدس.
- * رزاقی، محمد(۱۳۹۱)، بررسی رابطه بین فناوری اطلاعات و مدیریت زمان در بین اعضای هیات علمی دانشگاه ارومیه، پایان کارشناسی ارشد، دانشگاه ارومیه.
- * رهنمای رودپشتی، فریدون و همایونی راد، راحله(۱۳۹۵)، تاثیر فناوری اطلاعات بر همگرایی حسابداری مدیریت و حسابداری مالی، فصلنامه علمی-پژوهشی حسابداری مدیریت، ۹(۳۰): ۱-۱۵.
- * سیدمحمد، منصوره السادات(۱۳۹۳)، تاثیر ویژگی های شرکت بر سطوح بکارگیری رویه های حسابداری مدیریت، پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره).
- * طالب نیا، قدرت اله و رستمی، هما(۱۳۸۴)، بررسی عوامل موثر بر عدم استفاده مدیران در تصمیم گیری از اطلاعات حسابداری مدیریت، دانش و پژوهش حسابداری، ۱۱(۳): ۱۶-۳۰.
- * طالبی، بهمن و بحری ثالث، جمال(۱۳۹۷)، بررسی ارتباط بین اجزای سیستم حسابداری مدیریت، ابها، عدم تمرکز و عملکرد مدیران شرکت های تولیدی شهرستان بناب، فصلنامه حسابداری مدیریت، ۱۱(۳۶): ۱۵-۳۱.
- * طاوسی، علی رضا(۱۳۹۳)، رابطه رهبری هوشمند با مولفه های سازمان یاددهنده از نظر کارشناس مسئولان ادراه کل آموزش و پرورش استان قم، پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساوه.
- * قاسمی، مریم(۱۳۹۴)، رابطه مولفه های رهبری هوشمند با استقرار نظام مدیریت کیفیت جامع،

- * Appelbaum, D., Kogan, A., Vasarhelyi, M., & Yan, Z.(2017). Impact of business analytics and enterprise systems on managerial accounting, *International Journal of Accounting Information Systemss*, 25(2): 29-44.
- * Azudin, A., & Mansor, M.(2017). Management accounting practices of SMEs: The impact of organizational DNA, business potential and operational technology. *Asia Pacific Management Review*,23: 125-139.
- * Brewer, P.,Garamoni, M.A. & Haddad, J.(2008). University Tees: Introducing fundamentals of management accounting in a small business, *Journal of Accounting Education*, 26(2): 91-102.
- * Cerchia, A. E.(2016). Social Media – A Strategy in Developing Customer Relationship Management, *Procedia Economics and Finance*, 39; 785-790.
- * Choe, J.M.(2004). The relationships among management accounting information, organizational learning and production performance, *The Journal of Strategic Information Systems*, 13(1): 61-85.
- * Comosiri, D, &Job, U.(2016). Public sector management accounting in emerging economies: A literature review, *Critical Perspectives on Accounting*, 41: 34-62.
- * Cui, Tingru, Ye, Hua (Jonathan), Hai Teo, Hock , Li , Jizhen (2015), Information technology and open innovation: A strategic alignment perspective, *Information & Management* 52 : 348–358.
- * Diab, A.A.(2019). The appearance of community logics in management accounting and control: Evidence from an Egyptian sugar beet village, *Critical Perspectives on Accounting*, 52: 205-213.
- * Efendi, D. & Adjie, S.(2016). Task Uncertainty, Managerial Performance: The Role of Management Accounting System in a Cooperative. *International Journal of Management and Social Sciences Research (IJMSSR)* ISSN: 2319-4421. Volume 5, No. 12.
- * Felmheeltz A., Helden, G. Uddin, F.(2016). On the boundaries between intrafirm and interfirm management accounting research, *Management Accounting Research*, 31: 86-99.
- * Granlund, M.(2011). Extending AIS research to management accounting and control issues :a research note. *Int J Account InfSyst* ,12(2):3–19.
- * Guenzi, P. & Storbacka, K.(2015). The organizational implications of implementing
- پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساوه.
- * قنبرزاده، حمیدرضا(۱۳۹۳)، بررسی لزوم به کار گیری رویکردهای نوین حسابداری مدیریت در شرکت های دانش بنیان حوزه سلامت، چهارمین همایش ملی مدیریت، اقتصاد و حسابداری.
- * کاشانی پور، محمد، حمیدی زاده، علی کاظم پور، مرتضی و کبیرپور، مرتضی(۱۳۹۷)، تأثیر عوامل اقتصادی و انسانی در بکارگیری ابزارهای حسابداری مدیریت، فصلنامه حسابداری مدیریت، ۱۱(۳۶): ۸۱-۹۳.
- * نایب زاده، شهناز، اشرف گنجوئی، اسما و معین الدین، محود(۱۳۹۲)، بررسی روابط بین گرایشات استراتژیک، قابلیت های سازمانی و عملکرد با توجه به نقش تغییرات سیستم های کنترل و حسابداری مدیریت، فصلنامه دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، ۲(۸): ۷۱-۸۳.
- * نور علیزاده، رحمان و حاجیوند، علی(۱۳۸۷)، رهبری هوشمند(الگوی جدید رهبری برای سازمان های هوشمند، دوماهنامه توسعه انسانی پلیس، ۵(۱۹): ۱۱۷-۱۲۹.
- * نیکبخت، محمدرضا و دیانتهی دیلمی، زهرا(۱۳۹۳)، حسابداری مدیریت، تهران: موسسه نشر مهربان.
- * وارث، حامد(۱۳۸۰). ایجاد مدلی جامع برای تبیین تأثیر فناوری اطلاعات بر ساختار سازمانی. پیام مدیریت دانشگاه شهید بهشتی: سال اول، شماره اول، ص ۱۲۳.
- * هاشمی، مریم(۱۳۹۶)، بررسی تأثیر فناوری اطلاعات و ارتباطات بر مدیریت ارتباط با مشتری اجتماعی، پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت فناوری اطلاعات، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات
- * یعقوب نژاد، احمد و رضوی، الهه سادات(۱۳۸۸)، استراتژی و حسابداری مدیریت نقش حسابداری مدیریت جهت دستیابی به اهداف استراتژیک سازمانی، دانش و پژوهش حسابداری، ۴: ۱۸-۲۳.

- problem-oriented policing?. *Evaluation Review*, 1, 81-108.
- * Oboh, C.S., & Ajibolade, S.O.(2017). Strategic management accounting and decision making: A survey of the Nigerian Banks, *Future Business Journal*.3(2): 119-137.
  - * Pettinger,R.(2012),*Mastering Organizational Behavior*, MACMILAN PRESS LTD. London. Second published.
  - * Rahimzadeh, S.Bodaghi Khajeh Noubar, B., & Valizadeh Bahador, B.(2014). the Effect of Organizational Structure on Organizational Creativity and Commitment within the Iranian Municipalities, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 156-213-215.
  - * Raj, A. , Rebecca, D., Michael Y. Hu C., and Michael T. K. (2015) ,Social media: Influencing customer satisfaction in B2B sales ,*Industrial Marketing Management*.
  - * Shibayama, T.(2017). Organizational structures of urban public transport - a diagrammatic comparison with UMI. *Transportation Research Procedia*, 25: 3674-3693.
  - * Smith, H.A., Morris, J. & Ezzamel, M.(2005). Organisational change, outsourcing and the impact on management accounting, *The British Accounting Review*, 37(4): 415-441.
  - * Sydanmaanlakka «P.(2005). *Intelligent Leadership: a leadership framework for , the 21 Century.*”basic books «new york.
  - * Taipaleenmäki, J. & Ikäheimo, S.(2013). On the convergence of management accounting and financial accounting – the role of information technology in accounting change, *International Journal of Accounting Information Systems*, 14(4): 321-348.
  - * Tang, H.W., Yin, M., & Nelson D. (2010) .The relationship between emotional intelligence and leadership practices: A cross-cultural study of academic leaders in Taiwan and the USA, *Journal of Managerial Psychology*, 25(8); pp.899 – 926.
  - * Turner, M.J., Way, S.A., Hodari, A, & Witteman, W.(2017). Hotel property performance: The role of strategic management accounting, *International Journal of Hospitality Management*,63: 33-43.
  - * Verbeeten, F.,(2010).The Impact of Business Unit Strategy, Structure and Technical Innovativeness on Change in Management Accounting and control Systems at the Business Unit Level: An key account management: A case-based examination, *Industrial Marketing Management*,45: 84-97.
  - * Hartnell, C. A., Kinicki, A. J., Schurer Lambert, L., Fugate, M., & Doyle Corner, P. (2016). Do Similarities or Differences Between CEO Leadership and Organizational Culture Have a More Positive Effect on Firm Performance? A Test of Competing Predictions, *Journal of Applied, Psychology*, 101(6), 846.
  - * Jansen, E.P.(2011), The effect of leadership style on the information receivers’ reaction to management accounting change, *Management accounting research*,22(2): 105-124 .
  - * Jean, R., Sinkovics, R., Kim, D.,Lew, Y.K.(2015). Drivers and performance implications of international key account management capability. *International Business Review*, 24(4): 543-555.
  - * Kanten, P.,Kanten, S. & Gurlek, M.(2015). The Effects of Organizational Structures and Learning Organization on Job Embeddedness and Individual Adaptive Performance, *Procedia Economics and Finance*, 23: 1358-1366.
  - * Klaus, L., & Fernando, M. (2016).Enacting spiritual leadership in business through ego-transcendence, *Leadership & Organization Development Journal*, 37(1):71 – 92.
  - * Kline, R.B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling. Second Edition*”, New York: The Guilford Press.
  - * Mat, Z. T., & Smith, M. (2014). The Impact of Changes in Environment and AMT on Management Accounting Practices and Organizational Strategy, Structure and Performance. *JAMAR*, 12(1), 55-82.
  - * McKeown, A., &Bates,L. (2013) .Emotional intelligent leadership: Findings from a study of public library branch managers in Northern Ireland, *Library Management*, 34(6/7); pp.462 – 485
  - * Michel, J., S., Pichler, S., & Newness, K.(2014). Integrating leader affect, leader work-family spillover, and leadership, *Leadership & Organization Development Journal*, 35(4):410 – 428.
  - * Nespeca, A., &Chiucchi, M.S(2019). The Impact of Business Intelligence Systems on Management Accounting Systems: The Consultant’s Perspective, *Network, Smart and Open*, 14(3): 283-297.
  - * Nunn, S., & Quinet, K. (2012). Evaluating the effects of information technology on

یادداشت‌ها

1. Mat & Smith
2. Brewer
3. Guenzi & Storbacka
4. Azudin & Mansor
5. Taipaleenmaki & Ikaheimo
6. Smith
7. Choe
8. Diab
9. Oboh & Ajibolade
10. Appelbaum
11. Michel
12. Klaus & Fernando
13. Hartnell
14. Sydanmaanlakka
15. Tang
16. McKeown & Bates
17. Jansen
18. Pettinger
19. Shibayama
20. Kanten
21. Nunn & Quinet
22. Cerchia
23. Raj
24. Granlund
25. Jean
26. Felmheeltz
27. Comosiri & Job
28. Turner
29. Nespeca & Chiucchi
30. Verbeeten
31. Cui
32. Kline
33. Efendi & Adjie